

**REPUBLIKA SRBIA
ULUVUTNO DIZUTNENGO**

16-1026/ 11
B e o g r a d

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

ker.gn. 14707 data: 18.06.2012.

Pedo fundo djenosko 138. Paragrafi 1. Ačhimos Republikako Srbiako¹ thaj djeneske 31. paragrafi 2. thaj 24. paragrafi 2. Kanuni kotar Uluvutno dizutnengo² thaj gendja save kedisale ani procedura lelutni pedo piri iniciativa prekal Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, raštrake direkcia thaj lokalno korkorodirekcia, adikharipa kaj ka resol vaš anglunisaripe pašloipe romano nacionalno minoriteti, Uluvutno dizutnengo dela gndipe e propozaljenca:

GNDIPE

Leipa ano dikhipe odova so Thagarutni Republika Srbiaki ano 2009. berš lela „Strategia vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“ ini odova kaj „Akciono plani“ vaš olako realizuipe vaš periodi kotar 2009.dji 2011.berš, savo sine astarela dešutrin umalja kotar semnibe vaš anglunisaripe pašloipe Romengo, nakhla, Uluvutno dizutnengo sito po gndipe kaj musaj te lelpe akciono plani vaš periodi savo avela vaš te resolpe realizuinolpe resja thaj napja „Strategiake“.

Bileipe akciono plajnengo vaš periodi kotar 2012. dji 2014. berš, tiknarelape šajipe te realizunenpe napja „Strategiake“ sar čhane vaš te cidolpe čorolipe thaj diskriminacia Romengi thaj te astarolpe olengi socialno-ekonomikani thaj kulturno-edukaciaki integracia.

Direkcia vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja nanola kobor manglape bućarne pedo bukjake thana vaš anglunisaripe manuškane thaj minoritetjenge hakaja Romenge anglodikhlarde „Strategia vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“ Thagarutni Republika Srbiaki.

PROPOZALJA

Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, raštraki direkcia thaj lokalno korkorodirekcia, vaš podur realizuipe „Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“ thaj popherdo reslipe hakaja romane nacionalno minoritetske ka dol Thagarutna Republika Srbiake pedo leipe „Akciono plani vaš realizuipe Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo vaš periodi kotar 2012. dji 2014. berš“.

Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, raštraki direkcia thaj lokalno korkorodirekcia ka lol, ano rami e racionalno, ekonomikano thaj efikasno organizacia bukjako, sa so si napja vaš te bajarolpe gendo bućarnengo pedo ekspertsko bukja save siton vaš realizuipe thaj dikhlaripe „Strategia vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“.

¹ „Службени гласник РС“ бр. 98/06

² „Службени гласник РС“ бр. 79/05 и 54/07

Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, raštraki direkcija thaj lokalno korkorodirekcija ka informišinol Uluvutno dizutnengo binisavo trumipe vakhtesko, a majdur ano roki kotar 60dive e divesta kana lelife akala propozalja, o kerdipe prekal oj.

Sebe pi:

Thagarutni Republika Srbiaki khuvgja ano 2005. berš ani maškarmutni iniciativa „Dekada inkluzia Romengi“, sava lela obligacia te anglunisarel thaj te barjarel sasutni thaj koherentno politika vaš lačharipe pašloipe romana populaciako thaj te realizuinol resja „Dekadake“. Ano odova berš lelife ini „Nacionalno akciono plajna“ ano štar prioritetno umalja – edukacia, bešipe ano khera, uluvipe sastipasko thaj khuvipe pi buti, savea zorakhardilo strategiako plani vaš anglunisaripe thaj uluvipe hakaja dizutnenge romane nacionalnipaske.

Pedo nakhipe angluno „Akciono planesko“ Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja gatisargja, a Thagarutni Republika Srbiaki lela „Akciono plani vaš realizuipe Strategiako vaš periodi kotar 2009. dji 2011. berš“³ savea planirimo kaj ano dešutrin umalja ulavde napjenca zumavinena reslipe thaj uluvipe hakaja Romengo – edukacia, bešipe ano khera, khuvipe bi buti, sastipe, kultura, medie thaj informišipe, socialno uluvipe, personalno dokumentja, politikaki participacia, cidipe diskriminaciako, pašloipe djuvljengo, interno našutne persone thaj inardutne pedo fundo haljovipe kotar readmisia. Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, akana Ministribe vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, raštraki direkcija thaj lokalno korkorodirekcija, sar prekal Kanunea zorakharde kompetencie te dikhlarol kotar „uluvipe thaj anglunisaripe manuškane thaj minoritetjenge hakaja“ thaj te „koordinirinol buti orgajnengo raštraka direkciako ano umal uluvipe manuškane hakaja“⁴ formiringja thaj te koordinirinol bukja bukjake grupjengo vaš realizuipe thaj dikhlaripe „Strategiako“ thaj e akciono plajnengo ano rami ina ministribja thaj Komesarijati vaš tradime manušengo.

Kotar keripe rodipasko savea kedisale gendja kotar realizuipe „Strategiake vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“, Uluvutno dizutnengo pedi piri iniciativa lela procedura ano savi kontrolišingja kanunipe thaj čačipe bukjako Ministribasko vaš manuškane thaj minoritetjenge hakaja, raštraki direkcija thaj lokalnokorkoro direkcija phando e realizuipa lepari „Strategia“. Ministribe ano odova vakhti, uzo aver informišingja e Uluvutno dizutnengo kaj oleski Direkcija vaš manuškane thaj minoritetjengi hakaja, ano maškaripe e orgajnenca kompetentno vaš realizuipe „Strategiako“ thaj djenutnenca bithagarutne organizaciengo, gatisargja bukjaki verzia „Akciono planesko vaš realizuipe Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengi ani Republika Srbia vaš periodi 2012 – 2014. Berš“. Bukjaki verzia akale Akciono planeski sikavdilo ano bešipe Konsilesko Thagarutna Republika Srbiako vaš anglunisaripe pašloipe Romegno thaj realizuipe Dekada inkluzia Romengi savi adikhardili 5. decembrea 2011. berš.

Leipa ano dikhipe odova so poangle „Akciono plani vaš realizuipe Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“ nakhla, a kaj kotar sikavipe bukjaki verzia Akciono planeski vaš periodi kotar 2012. dji 2014. berš nakhla šov masek Uluvutno dizutnengo adjukarela kaj Mnistibe, ano so poharno roki, dela e Thagarutna Republika Srbiake pedo leipe „Akciono plani vaš realizuipe Strategiako vaš anglunisaripe pašlopire Romengo ani Republika Srbia vaš periodi 2012 – 2014. berš“ vaš te resolpe podur realizuipe napjengo kotar „Strategia“.

Kana zorakhardilo adjahar bahami Uluvutno dizutnengo sinole ano dikhipe informacia savi ano bešipe savo adikhardilo 24. januarea 2012. berš phengja direktori Direkcija vaš manuškane thaj

³ „Службени гласник РС“, бр. 57/2009.

⁴ Члан 11 Закона о министарствима, „Службени гласник РС“, бр.16/2011.

minoritetjenge hakaja, rajo N. Đ., kaj Direkcija nanola kobor manglape ekspertja thaj bućarne save kerena adjahar kompleksno bukja phande e realizuipa thaj dikhlaripa „Strategija vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“⁵. Atoska, palo pharuvipe struktura thaj reorganizacia Thagarutna Republika Srbiako 2011. berš, cidinja e Kancelaria vaš realizuipa Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo savi sinetoj ano dji odova vakhti ano Ministribe vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja. Ano Ministribe vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja, raštraki direkcija thaj lokalno korkorodirekcija, savo formirisalo Kanunea kotar ministribja thaj Bukjake lilea kotar andruno režimi thaj sistematizacia bukjake thanengo, ano Direkcija vaš manušikane thaj minoritejenge hakaja, jase olake Sektoreške vaš nacionalno minoritetja formirisali *Grupa vaš anglunisaripe pašloipe Romengo*, e sistematizuime trin bukjake thanenca. Bućarne ani Grupa vaš anglunisaripe pašloipe Romengo kerena ekspertsko bukja savi siton vaš koordinacia thaj maškaripe e resorno ministribjenca thaj aver orgajnenca publikake thagarutnake e resoa te den bahami, te keren thaj te realizuinen napja vaš realizuipa „Strategiako“ thaj dikhlaripe „Dekada inkluzia Romengi“.

Pedo fundo akala informaciako, a poulavdipe djandipe kotar organizacia bukjaki organesko raštraka direkcijako pedo bukja uluvipe hakaja, anglunisaripe pašloipasko thaj integracia Romengi, problemja savenca malavdinena Roma thaj administrativno thaj normativno barijere save kerena pharipe realizuipasko „Strategiako“, thaj obligacia Republika Srbiako phando e realizuipa „Dekada inkluzia Romengi“, Uluvutno dizutnengo adikharela kaj Direkcija vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja nanola kobor manglape ekspertsko bućarne pedo bukjake thana vaš anglunisaripe manušikane thaj minoritetjenge hakaja Romenge save angledihklardile „Strategija vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“ Thagarutni Republika Srbiaki. Barjaripa gendo bućarnengo ano leparde bukja manglape te resolpe anglunisaripe thaj efikasipe bukjako phando e realizuipa thaj dikhlaripa „Strategija“, jase barjaripa kvalifikacie Direkcijake vaš te delpe *laćho* servisi thaj adjahar te resolpe te realizuinoipe manušikane hakaja. Kana realizuisalo akava kotar Propozaljengo, Direkcija, jase Ministribe ka ovelola ano dikhipa kaj administracia piri buti bazirinela ini po principija racionalipe thaj ekonomikanipe.

Uzo odova, Uluvutno dizutnengo sinole ano dikhipa ano fakti kaj napja anglodihklarde „Akciono planea vaš realizuipa Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo vaš periodi 2009. dji 2011. berš“ nane pherdile pedo ćhane save sikavena kaj astardilo fundono reso „Strategiako“ - anglunisaripe pašloipe Romengo. Dji adjahar klidutnipe Uluvutno dizutnengo alo pedo fundo gendjengo save kedisale rodipa kotar realizuipa „Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“ thaj olake „Akciono planesko“ ano umalja bešipe ano khera, sastipe, edukacia, khuvipe pi buti, socialno pućipe, statusi inardutnengo pedo fundo haljovipe kotar readmisia thaj cidipe diskriminacijako.

Rodipe savo kerdilo, pedo pondjšel dizutne romane nacionalnipaske ano trijanda dizja thaj komune ani Republika Srbija, jase sarandu efa romane bešipaske thana. Maškar aver rezultatja rodipaske sikavena pedo odova kaj 61,3% pućljutne na djanena kaj andili „Strategija vaš anglunisaripe pašloipe Romengo“, a 62,2% nanolen djanipe kotar akciono plajna pedo fundo save realizuinenape napja anglunisaripe olengo pašloipasko. Ano jekh vakhti, butipe pućljutne nane dikhli kaj kerdilo laćharipe pašloipasko kotar 2005. berš kana lelile anglune akciono plajna. Fakti kaj 81,2% pućljutne Roma save bešena ano aver-aver tipja bešipaske thanengo ani Srbija nane haćarde efektja aktivipaske save lelile pedo fundo Strategiako thaj djiavdisutne akciono plajnengo sikavela pedo odova kaj akala dokumentja manglape te laćharenpe thaj kaj manglape **so posig te lolpe „Akciono plani vaš realizuipa Strategiako vaš anglunisaripe pašloipe Romengo ani Republika Srbija vaš periodi 2012 - 2014. berš“, savi ka ovol bazirimi pedo realno manglipe Romengo thaj ano reso reslipe hakajengo, poulavdipe ani umal edukacijako, bešipe ano khera, khuvipe pi buti, sastipe, socialno uluvipe, agorisipe statusi thaj cidipe diskriminacijako.**

⁵ Службена белешка Заштитника грађана, бр. 16-839/11

Kana andilo akava Gndipe e propzaljenca Uluvutno dizutnengo sinole ano dikhipe ini odova kaj Ačhimos Republika Srbiako⁶, djenoa 14 paragrafi 2, dela kaj *raštra garantuina ulavodo uluvipe nacionalno minoritetjenge vaš te resolpe pherdo jekh-jekhipe thaj adikharipe identitetesko*, a kaj e Kanunea vaš uluvipe hakaja thaj tromalipe nacionalno minoritetjenge⁷ anglodikhlardio *obligacia vaš orgajenge thagarutnake te anen aktja thaj te len napja ano reso lačharipe pašloipasko personenge save siton djene romana nacionalno minoriteteske* (djeno 4 paragrafi „), a kaj Ministribe vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja, raštrake direkcija thaj lokalno korkorodirekcija, sar već leopardilo, Kanunea kotar ministribja sito vaš te kerol sar bukja raštrake direkcijake save siton vaš „uluvipe thaj anglunisaripe manušikane thaj minoritetjenge hakaja“ ini kaj „koordinirina buti orgajna raštrake direkcijake ani umal uluvipe manušikane hakaja“.

Pedo fundo adjahar zorakharde faktja thaj situacija, Uluvutno dizutnengo, istemalkeripa dj. 31. par. 2. Kanunesko, dengja propozalo Ministribasko vaš manušikane thaj minoritetjenge hakaja, raštrake direkcija thaj lokalno korkorodirekcija, ano reso anglunisaripe bukjako orgajna direkcijake thaj činavipe minusja ano avutno vakhti.

J A V E R U T N O U L U V U T N O
D I Z U T N E N G O

dr Goran Bašić

⁶ „Службени гласник РС“, бр. 98/06

⁷ „Сл. лист СРЈ“, бр. 11/2002, „Сл. лист СЦГ“, бр. 1/2003 - Уставна повеља и „Сл. гласник РС“, бр. 72/2009 - др. закон